

© kvlische

Chokri Ben Chikha, NTGent & Action Zoo Humain – Perzen. Triomf van empathie

Empathie en overmoed

Hoe rekbaar is empathie? Voor *Perzen. Triomf van Empathie* graaft Chokri Ben Chikha in het trauma van het bloedige conflict tussen Israël en Palestina om te achterhalen wat er vandaag nog overblijft van ons vermogen om ons te verplaatsen in de ander. Ben Chikha inspireert zich op *de Perzen*, de Griekse tragedie van Aeschylus waarin de dramaturg schrijft vanuit de blik van de Perzische vijand. Ben Chikha's ambitie is geen sinecure, maar het ensemble bestaande uit vijf dansers en een actrice onderneemt een waardige poging om de toeschouwer te herinneren aan de existentiële noodzaak om de pijn van anderen te omarmen.

Het begin van *Perzen. Triomf van Empathie* stemt weinig tot vrolijkheid. De korte intro is een weergave van de stand van zaken anno 2030. De Europese Unie is slechts een schim van wat het vroeger was en in Vlaanderen is de greep van de politiek op de cultuur op zijn zachts gezegd autoritair. In Israël en Palestina is de hoop op vrede en gerechtigheid een lang vergane droom. Maar de wereld draait door en er wordt nog podiumkunst gemaakt. Dat dat niet evident is, wordt duidelijk wanneer de toeschouwer kennis krijgt van het ontslag van docent Ben Chikha, die het fictieve Vlaams Toneel Gent noodgedwongen moet verlaten. De reden: een controversieel afstudeerproject dat niet helemaal strookt met de waarden van een Vlaamse overheid die het niet te nauw neemt met artistieke vrijheid en (potentieel) dissidente stemmen liever kwijt dan rijk is.

De openingscène raakt meteen een gevoelige snaar: beelden van het Supernova-festival op 7 oktober 2023. De schermen op de scène tonen sfeerbeelden van het festival. Goedlachse festivalgangers dansen, dj's geven het beste van zichzelf, de sfeer is uitgelaten. De toeschouwer weet natuurlijk wat komen gaat en krijgt opnieuw afschuwelijke beelden te zien van de Hamasaanval. Ditmaal met een soundtrack van pompende techno waar je ongemakkelijk van wordt. Naarmate de chaos zich verspreidt, escaleert ook de intensiteit van het dansspel. Mareille Labohm, als kritische autoriteitsfiguur van Vlaams Toneel Gent (de opvolger van NTGent), heeft genoeg gezien en onderbreekt de dansscène. Ze richt zich zowel tot de studenten als de toeschouwer wanneer ze haar twijfels uitdrukt over dit controversiële stuk van de in ongenade gevallen theatermaker. Ondanks haar twijfels, wil ze zien waar dit stuk naartoe gaat en becommentarieert ze gretig de inzet van het afstudeerproject.

© kvlische

Empathie en overmoed, de thema's die Aeschylus aansnijdt in zijn tragedie, blijven essentiële elementen in Ben Chikha's bewerking. Ondanks de Griekse

RECENSIE 27.06.2024
Leestijd 5 — 8 minuten

#176
01.06.2024 — 14.09.2024

Hugues Makaba Ntoto

Hugues Makaba Ntoto (1989) is freelance cultuurjournalist, fotograaf en lid van de brede redactie van rektoverso.

RECENT VERSCHENEN

Prince K. Appiah – De poetsman

Verstilde verhalen op blinkende vloeren

Aïcha Mouhamou

Liefhebbers: Myriam Vancraeynest

Leonore Spee

overwinning op de Perzen presenteerde Aeschylus de Perzische kant van het verhaal met empathie en toonde hij het verdriet en de menselijkheid van de Perzische vijand, waar hij zelf nog tegen had gevochten. Hierdoor zette Aeschylus de deur op een kier voor een genuanceerde kijk op menselijk leed en rouw. Tegelijkertijd waarschuwt hij voor de gevaren van hoogmoed dat ten allen tijde als een boomerang riskeert terug te komen.

Maar wie is wie in *Perzen. Triomf van Empathie*? Wanneer Labohm na een bevolgen tirade de studenten aanmaant om de voorstelling voort te zetten, krijgt het bronmateriaal waar Ben Chikha zich op gebaseerd heeft concrete vorm. De Perzen zijn de Israëli's en hun koning Xerxes is niemand minder dan Benjamin Netanyahu, vertolkt door Rateb Syasi. Wat volgt is een brandend actuele hervertelling van Aeschylus' tragedie. Daar houdt het echter niet op, want de tragedie wordt daarna nog eens over gedaan. Deze keer met de ongenoemde leider van Hamas in de rol van koning Xerxes, die voor een tweede keer geconfronteerd wordt met de bezorgdheden van zijn ouders koning Darius (Abdennacer Leblalta) en koningin Atossa (Marah Haj Hussein). De vraag of Aeschylus schreef met oprechte empathie voor de Perzen of alleen maar om de Griekse superioriteit te versterken, klinkt diep door terwijl het stuk parallellen trekt tussen oude en moderne conflicten. Deze thematische verkenning nodigt het publiek uit om hun perspectieven en vooroordelen te heroverwegen. Kan een danser van Tunesische afkomst zoals Rateb Syassi bijvoorbeeld écht empathiseren met het Israëlische volk? Labhom als docent en spreekbuis van de overheid deelt dergelijke bedenkingen met zowel de studenten als het publiek. De boodschap dat empathie geïnstrumentaliseerd kan worden ligt er dik op.

Nochtans is het duidelijk dat Ben Chikha zijn performers en het publiek wil stimuleren om de confrontatie aan te gaan met de eigen capaciteit tot empathie. Hij wil achterhalen tot waar de morele en emotionele betrokkenheid van zijn toeschouwers en ensemble reikt. Dat het gezelschap ook bestaat uit ondermeer Palestijnse en Israëlische dansers maakt de oefening des te persoonlijker voor een aantal onder hen die ten lijve ondervonden hoe het is om op te groeien in een apartheidsstaat. Zo neemt Liah Frank haar medestudenten en het publiek mee naar de kibboets waar ze als kind opgroeide. Haar jeugdherinneringen clashen met het onrecht van landonteigening dat haar gelukkige jeugd mogelijk maakte, maar dat van een Palestijns kind ontnam. Een danspartij waarbij Frank als speelbal door haar medespelers heen en weer wordt geslingerd, spiegelt de innerlijke onrust van de danser.

Ben Chikha wil het Israëlisch-Palestijns conflict met eerbied en zorg behandelen. De videofragmenten die doorheen de voorstelling spelen herinneren er voortdurend aan dat dit conflict zich hier en nu afspeelt, dat het geen strijd tussen gelijken is, maar onderstreept ook de decadentie van de apartheidsstaat aan de hand van beeldfragmenten die het contrast tussen het leven in de Palestijnse gebieden en Israël nog eens benadrukken.

“Ondanks de zorg waar Ben Chikha met het onderwerp van empathie omgaat, rijst de vraag daarom of deze voorstelling niet te vroeg komt op een moment wanneer de menselijke tol onverbiddelijk blijft oplopen.”

Hoewel Ben Chikha's regie zowel gedurfd als gevoelig is en een genuanceerd perspectief aanreikt dat zowel verhelderend als uitdagend is, is het enigszins moeilijk om de insteek van voorstelling los te koppelen van de ondertussen bijna dagelijkse stroom geweldplegingen, oorlogsmisdaden en verregaande dehumanisatie van Palestijnen die sinds de aanslag van 7 oktober 2023 ongeziene proporties aanneemt. Hierdoor is een potentiële triomf van empathie op dit moment nog ver zoek en minder urgent dan een stopzetting van de militaire campagne in de Gazastrook. Ondanks de zorg waar Ben Chikha met het onderwerp van empathie omgaat, rijst de vraag daarom of deze voorstelling niet te vroeg komt op een moment wanneer de menselijke tol onverbiddelijk blijft oplopen. Zeker omdat het stuk niets fundamenteel nieuws of urgent vertelt over de verschillende verbanden die het maakt. De voorstelling komt binnen omdat het actueel is, niet omdat het de emotionele daadkracht die het probeert op te roepen waarmaakt.

Ondanks dat schijnt Ben Chikha's visie door in de veelzijdige benadering van het verhaal. De wisselwerking tussen de persoonlijke, politieke en artistieke perspectieven van de acteurs is netjes georkestreerd, waardoor het publiek wordt aangemoedigd om de voorstelling vanuit deze verschillende perspectieven te benaderen. Het vermogen van de regisseur om deze elementen in balans te brengen zorgt ervoor dat de productie ondanks zijn beperkte scope – de reikwijdte van onze empathie – tot op zekere hoogte resonanceert. Niet als een voorstelling dat nieuw licht werpt op empathie of het Israëlisch-Palestijns conflict, maar eerder als een te veilige reminder dat de reikwijdte van dat empathisch vermogen onbevatbaar is.

Perzen. Triomf van empathie speelt eind november opnieuw in Gent.